PARCUM

Lerarenbundel: PARCUM in je klas

Eerste en tweede graad secundair onderwijs

Deze lerarenbundel hoort bij de interactieve tour doorheen onze vaste opstelling. Op *www.parcum.be/museum/parcum-in-de-klas* kunnen de leerlingen de kunstwerken in detail bekijken. Ze kunnen er meer lezen, luisteren, kijken en ontdekken over de werken en de inhoud ervan.

Modieuze kapsels bij monniken? Stripverhalen in de middeleeuwen? “Misje” spelen. Geef je leerlingen de link naar de kunstwerken en laat ze zelf de objecten onderzoeken. Achteraf kan je de leerlingen hierover bevragen of in klasverband er dieper op ingaan met behulp van deze bundel voor leerkrachten.

Alle kunstwerken worden vanuit verschillende invalshoeken belicht. Zo kan je onze virtuele tour inzetten als ondersteunend leermiddel bij de vakken godsdienst, niet-confessionele zedenleer, geschiedenis, cultuurwetenschappen, PAV, Nederlands en esthetica.

PARCUM

Allegorie van de Goede Dood

Zuidelijke Nederlanden, 1575-1600 – olieverf op doek, 181 x 126 cm – Heverlee, PARCUM, collectie Abdij van Park, CRKC.0080.0176

Taaloefening: Nederlands/PAV - aan te klikken bij het 'duiveltje'

Een allegorie wordt in de kunst gebruikt om iets uit te beelden, dat je eigenlijk niet kan uitbeelden. Hoe teken je bijvoorbeeld 'het kwade'? Het is iets dat je voelt, je kan het niet aanraken. Maar je kan bijvoorbeeld wel een duiveltje tekenen als symbool voor het kwade. Dat is een allegorie. Emoji's zijn dus eigenlijk ook allegorieën ;-)

Ken jij deze allegorieën?

- Een leeuw (denk aan een spreekwoord!): moed, kracht
- Een zandloper: de (voorbijgaande) tijd

Teken nu zelf een allegorie/emoji voor deze begrippen:

Vrede	**Dood**	**Winter**
☮️ ✌️ 🕊️	† 💀	❄️ ☃️

Taaloefening: Nederlands/PAV - aan te klikken bij de engel

Vroeger sprak men van een 'Goede Dood', wanneer iemand tijdens zijn leven erg gelovig was en goede dingen deed. Dan was je eigenlijk bijna zeker dat je ziel een plekje in de hemel kreeg. Doodgaan was dus niet zo erg.

Om zeker te zijn dat de duiveltjes je ziel niet te pakken kregen, moesten er veel engelen bidden, en vroegen Maria en Jezus aan God of de ziel de hemel binnen mocht. Helemaal vanboven zit God de Vader op zijn troon in de hemel.

Dat verhaal wordt in het Latijn op dit schilderij verteld. Het doet een beetje denken aan een stripverhaal. In plaats van tekstballonnetjes werden er vroeger met stroken tekst gewerkt. Dat zijn banderollen.

Nu wordt er geen Latijn meer gesproken. Kan jij een nieuw verhaal schrijven in het Nederlands voor de banderollen?

Verdiepende info bij de 'hoofdrolspelers'

God de Vader - het beeldverbod en kunst (esthetica, cultuurwetenschappen, godsdienst en niet-confessionele zedenleer)

In het jodendom is een compleet verbod op beelden ingevoerd. Dit staat zo in het boek 'Sjemot' van de Thora. De Thora wordt ook wel de joodse Wet genoemd, en is één van de belangrijkste heilige geschriften in het jodendom. Hier staat: 'Maak geen godenbeelden, geen enkele afbeelding van iets dat in de hemel hierboven is of van iets beneden op de aarde of in het water onder de aarde; kniel voor zulke beelden niet neer, vereer ze niet'.

God is immaterieel: ongrijpbaar voor de zintuigen en de menselijke rede. Daarom kán hij volgens de joden niet worden afgebeeld, het zou ons verstand letterlijk te boven gaan. Hem afbeelden zou ook leiden tot idolatrie, het vereren van beelden, iets wat uitdrukkelijk verboden wordt.

Christenen hebben het boek Sjemot van de joden overgenomen maar noemen dit het boek 'Exodus' in het Oude Testament. Daar staat ook het beeldverbod in. Het tweede deel van de christelijke Bijbel, het Nieuwe Testament, vertelt echter het verhaal van Jezus Christus (Zijn leven, Zijn verrijzenis en de beginperiode van de christelijke kerk). Jezus is voor christenen de Zoon van God en de Verlosser. Hij is dus als het ware een 'afbeelding' van God. Sindsdien is het dus voor de christenen "oké" om God af te beelden.

De islam heeft het beeldverbod van de joden overgenomen. Het is verboden om Mohammed en Allah af te beelden. Toch heeft er niet altijd en overal een verbod gerust op het afbeelden van de Profeet, zeker niet in het Turkije en Iran van de middeleeuwen. Over het afbeelden van andere profeten en levende wezens bestaan verschillende meningen.

Voorbeelden van joodse kunst en kunst van de islam vind je dus, in tegenstelling tot christelijke kunst, niet in grote schilderijen of beeldhouwwerken. De joodse kunst is vaak symbolisch, decoratief en subtiel, terug te vinden in verluchte handschriften of in de architectuur van de synagogen. De beeldtaal van moslims bestaat uit prachtige symbolische kunst, met geometrische figuren of kalligrafie (schoonschrift). De kalligrafie bestaat uit letters, bladermotieven en sierlijke lijnen, en verbeelden op ingenieuze wijze de 99 namen van Allah, de geloofsbelijdenis ('Er is geen andere god dan Allah en Mohammed is Zijn Profeet') en de verzen van de Koran.

Voorbeelden:

- Sjah Moskee in Isfahan (Iran): https://nl.wikipedia.org/wiki/Moskee_van_de_sjah
- Zoek op 'kalligrafie' in de beeldenbank van Museum Kunst & Geschiedenis in Brussel voor enkele voorbeelden van islamitische kalligrafie: https://carmentis.be/eMP/eMuseumPlus?service=ExternalInterface&module=collection&moduleFunction=highlight&lang=nl
- Interieur van de 'Hollandse synagoge', Antwerpen: https://www.antwerpen.be/nl/info/551e9a1eb2a8a7600b8b516d/de-hollandse-synagoge-shomre-hadas

Bespreek de voorbeelden met behulp van de kijkwijzer:

- Wat zie je? Welke kleuren en vormen werden er gebruikt?
- Welke materialen werden er gebruikt?
- Wat wil men hiermee zeggen, denk je?
- Wat voel je hierbij? Mooi, indrukwekkend, detaillistisch, kleurgebruik,...
- Om over na te denken: ambacht of kunst? Of allebei?

Jezus - drie verschillende namen, drie posities (godsdienst, niet-confessionele zedenleer)

In het christendom speelt Jezus natuurlijk een centrale rol (Christus – christendom). Jezus is voor christenen de Messias: de zoon van God en de Verlosser. Het leven van Jezus staat beschreven in het Nieuwe Testament, maar Zijn komst wordt volgens de christenen al aangekondigd in het Oude Testament.

Wanneer de joden verwijzen naar Jezus van Nazareth spreken ze over 'Jeshu'. De joden erkennen de historische Jezus en dat hij erg belangrijk is voor het christendom. Er wordt echter niet over 'Jeshu' gesproken in de Tenach, simpelweg omdat dit chronologisch onmogelijk is: Jezus leefde nog niet ten tijde van de Tenach. En in tegenstelling tot de christenen lezen zij de Tenach (dat ongeveer dezelfde inhoud heeft als het Oude Testament) niet als een aankondiging op het leven van Jezus. Het Nieuwe Testament van de christenen maakt ook geen deel uit van de heilige geschriften van de joden.

Ze erkennen dat Jezus een profeet was die erg belangrijk is voor de christenen, maar voor de joden is deze figuur eigenlijk onbelangrijk. Ze geloven namelijk dat de ware Messias nog zal komen.

Ook in de islam kennen ze Jezus van Nazareth. Daar heet hij Isa. Wist je dat de naam 'Isa' het meest voorkomt in de Koran, vaker dan Mohammed of Ibrahim? Hij is voor moslims een belangrijk profeet en boodschapper. Hij is echter niet de zoon van God, hij werd niet gekruisigd en ook is hij niet verrezen. De islam stelt namelijk dat Allah geen deelgenoten heeft: Allah is één en ondeelbaar. De moslims verwachten wel tegen het einde der tijden de komst van Al-Mahdi, 'de door God Geleide'. Deze zal samen met Isa het kwade overwinnen en de gerechtigheid op aarde herstellen.

Maria - het mysterie van de maagdelijke geboorte en de onbevlekte ontvangenis (godsdienst, niet-confessionele zedenleer)

Maria is voor de christenen de moeder van Jezus Christus, en dus ook van de vleesgeworden God. In het Nieuwe Testament staat er niet erg veel te lezen over de geboorte van Jezus of over wie die Maria nu juist is. Christenen moesten dus in andere teksten op zoek naar een antwoord op de vragen: 'Hoe word je nu moeder van God? Wat was er zo speciaal aan Maria?'

Het levensverhaal van Maria wordt in apocriefe geschriften verteld. Dat zijn teksten die niet tot de christelijke Bijbel behoren, maar wel van belang zijn in het christendom. Maria groeit op in de tempel. Op haar twaalfde moest zij de tempel verlaten. Het is toen dat Jozef door de priesters van de tempel werd aangeduid om haar verloofde te worden, en later met haar te trouwen.

Wanneer Maria twee jaar later zwanger blijkt te zijn, staat Jozef versteld. Zij is immers nog maagd. Ook een vroedvrouw vindt dit maar een gek verhaal, en wil de maagdelijkheid van Maria controleren. Wanneer zij dat wil doen, vat haar hand vuur en wordt ze verminkt. Pas na de geboorte van Jezus, wanneer ze Hem aanraakt, geneest de hand. Ondertussen wordt Jozef bezocht door een engel die hem de plannen van God vertelt en hem gerust stelt: Maria is weldegelijk maagd.

Dit is het mysterie van de maagdelijke geboorte, het wordt soms wel eens verkeerd aangeduid als de onbevlekte ontvangenis. Dat is echter een heel ander verhaal, waarvoor we terug moeten gaan naar het Oude Testament, naar het verhaal van Adam en Eva.

Adam en Eva wonen in het Aards Paradijs. Ze zijn de eerste mensen die God had gemaakt. Ze hadden alles wat hun hartje begeerde, tot Eva op een dag door een slang werd verleid om in de verboden Vrucht van de Kennis van Goed en Kwaad te bijten. Als straf worden Adam en Eva en hun nageslacht (de mensheid) verbannen uit het Aards Paradijs, om op aarde een sterfelijk leven te leiden. Dat heet de 'erfzonde'. Iedereen op aarde is dus volgens het Oude Testament, als afstammeling van Adam en Eva, belast met die zonde.

Nu is het niet echt aangeraden dat de toekomstige moeder van de vleesgeworden God belast zou zijn met die erfzonde. Het moest iemand zijn die puur was, zonder zonden. Er werd door de Katholieke Kerk beslist dat Maria vanaf het moment van haar conceptie door haar ouders Anna en Joachim 'onbevlekt' was. Dat is de onbevlekte ontvangenis.

Abt Frans van Vlierden - over abdijen, kanunniken en abten (geschiedenis, PAV)

De Abdij van Park in Heverlee bestaat al sinds 1129. Het is een norbertijnenabdij, dat wil zeggen dat de paters die hier wonen deel uitmaken van de orde die werd gesticht door Norbertus van Gennep in 1120. De eerste abdij bevond zich in Prémontré, in Frankrijk, maar al snel volgden nieuwe abdijen. De Abdij van Park is niet alleen één van de oudste, het is ook de best bewaarde norbertijnenabdij in de Benelux.

Meer info over de norbertijnen en hun kloosterregel vind je bij het infoblaadje over Antonius.

De paters die in een norbertijnenabdij wonen noemen zichzelf 'kanunniken'. Eén kanunnik is de baas in huis, dat is de abt. Er kan pas een abt worden aangesteld als er minstens 12 kanunniken in één abdij wonen. Weet je waarom?

Antwoord: vergelijking met Jezus en de 12 apostelen.

De abten hadden de leiding over het dagelijkse reilen en zeilen in de abdij. Ook spraken zij recht over het domein dat de abdij bezat -in de middeleeuwen had een abdij héél wat omliggende weilanden en nederzettingen- en ontvingen ze belangrijke personen in de mooie ontvangstzalen van de abdij. De abt was dus niet enkel een spiritueel leider, maar ook een rechter en een soort van burgemeester.

Doorheen de tijd hebben de regerende abten ook hun sporen achtergelaten op de kunst en architectuur van de abdij. Zo hoopten zij om de abdij meer prestige te geven en hun naam op die manier te kunnen vereeuwigen.

Een interactieve tijdlijn over de geschiedenis van de abdij en de meest invloedrijke abten vind je hier: www.visitleuven.be/abdijvanpark/geschiedenis-van-de-abdij

PARCUM

De kruisdraging, Michiel Coxcie

Zuidelijke Nederlanden, 1575-1600 – olieverf op paneel, 133 x 109 cm – Heverlee, PARCUM, herkomst: Paters Redemptoristen Jette, CRKC.0156.0295

We zien Christus met het zware kruis op zijn schouders. Op de achtergrond wordt één van de misdadigers die samen met hem gekruisigd zal worden, hardhandig weggeleid door een soldaat.

Over Coxcie (esthetica)

Coxcie wordt terecht beschouwd als één van de meest invloedrijke schilders van de 16de eeuw. Hij is de brug tussen de Vlaamse Primitieven en de Italiaanse Renaissance. Kijk maar naar de poses van zijn figuren, de zeer uitgebalanceerde composities en het felle coloriet.

Deze Kruisdraging is tijdens een inventarisatie door het CRKC ontdekt bij de Paters Redemptoristen in Jette. Tot dan was het werk onbekend. Het verhaal van de ontdekking kan je beluisteren in de virtuele tour.

Enkele bekende Vlaamse primitieven:

Jan van Eyck
Portret van Giovanni Arnolfini en zijn vrouw

Rogier van der Weyden
De kruisafneming

Quinten Massijs
De goudweger en zijn vrouw

Voorbeelden van de Italiaanse renaissance:

Leonardo Da Vinci	Michelangelo	Rafaël
Mona Lisa	*Het Laatste Oordel*	*De school van Athene*

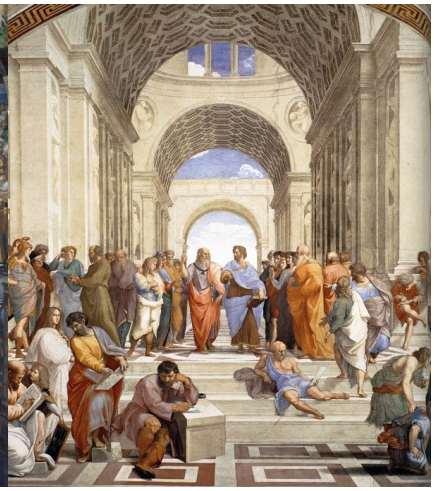

Kijkwijzer:

- Vertel wat meer over de compositie. Welke vormen vallen het meeste op?
- Wat vind je van de lichtinval? Is het voor jou een eerder duister of licht werk?
- Welke kleuren gebruikt Coxcie in dit werk?
- Bestudeer de drie gezichten. Wat vertellen ze, welke emoties stralen ze uit? Zou je, zonder kennis te hebben van het christendom, kunnen vertellen wat er hier gebeurt?
- Coxcie schilderde met olieverf. Hij was een meester in het uitbeelden van verschillende materialen, zoals hout, metaal en textiel in dit schilderij. Een diepere kijk op olieverf vind je bij Universiteit van Nederland: https://youtu.be/3JF2vBzgSUM

De hand van Christus (esthetica)

De hand en het kruis van Christus lijken wel uit het schilderij te springen. Deze schildertechniek heet trompe-l'oeil. Dat is Frans voor 'bedrieg het oog', of gezichtsbedrog. Het geschilderde lijkt namelijk bedrieglijk echt.

In de virtuele tour kan je de hand van Christus van nabij bekijken. Een andere schilder die hierboven werd besproken, heeft een heel bekend schilderij gemaakt met twee handen die griezelig echt lijken. Weten de leerlingen wie?

Michelangelo - De schepping van Adam. Net zoals het Laatste Oordeel kan je dit werk bewonderen in de Sixtijnse kapel van het Vaticaan.

De misdadigers (godsdienst, niet-confessionele zedenleer)

Op de achtergrond wordt een misdadiger weggeleid door een soldaat. Christus werd namelijk niet alleen gekruisigd, maar samen met twee misdadigers. Onder het Romeinse bewind dat toen heerste over Jeruzalem was dat niet ongewoon.

Het verhaal gaat (volgens de evangelist Lukas) dat één van de twee misdadigers, Gestas, met Hem spot terwijl de andere, Dismas het opneemt voor Christus en Hem vraagt om na de dood aan hem te denken. Waarschijnlijk wordt hier Dismas afgebeeld omdat die zich in de meeste schilderijen rechts van Jezus bevindt (links voor de kijker).

Over relieken en heilige plaatsen (godsdienst, niet-confessionele zedenleer)

In de virtuele tour leggen we uit wat relieken zijn. Dé plaats bij uitstek om verschillende relieken te ontdekken is Jeruzalem. Deze stad is niet enkel voor het christendom een belangrijke spirituele plek.

Volgens de **Hebreeuwse Bijbel** was het oude Jeruzalem de woonplaats van verschillende Hebreeuwse koningen, zoals David en Salomo. Zo kocht David een perceel op de Tempelberg om daar een altaar op te richten, en bouwde Salomo er de eerste Tempel. Na de verwoesting ervan door de Babyloniërs (in de 6e eeuw v.Chr.) werd er een tweede joodse Tempel gebouwd. Ook deze tempel werd deels vernietigd. Een bekend Hebreeuws monument dat veel joden vandaag de dag bezoeken in Jeruzalem is de Klaagmuur, een restant van deze tempel.

Klaagmuur: https://nl.wikipedia.org/wiki/Westmuur

Tip

In ons kaartspel 'Rarara wat ben ik' wordt over een joodse feestdag gesproken waarop de herovering van Jeruzalem en de herinwijding van de Tempel in de tweede eeuw voor Christus wordt herdacht.

Voor **christenen** is Jeruzalem de stad waar Jezus leefde en predikte, en later ook gekruisigd werd en uit zijn graf is verrezen (op de Olijfberg in Jeruzalem). Na Zijn verrijzenis werd hier vervolgens de eerste christelijke kerk geïnstalleerd. Verder werd in Jeruzalem door keizer Constantijn de Grote de Heilig-Grafkerk gebouwd, die christelijke pelgrims tegenwoordig nog kunnen bezichtigen.

Heilig-Grafkerk: https://nl.wikipedia.org/wiki/Heilig_Grafkerk

Voor **moslims** zijn de gouden Rotskoepel, vanwaar de profeet Mohammed een hemelreis heeft gemaakt, en de Al-Aqsamoskee op de Tempelberg de belangrijkste islamitische centra na Mekka en Medina. De Arabische naam van Jeruzalem, Al-Qoeds, betekent: 'Het Heiligdom'.

Al-Aqsamoskee: https://nl.wikipedia.org/wiki/Al-Aqsamoskee

PARCUM

Heilige Antonius van Padua

Zuidelijke Nederlanden, 1801 – terracotta, h: 54,5 cm - Heverlee, PARCUM, Gasthuiszusters-Augustinessen van Antwerpen, CRKC.0007.0046

De Heilige Antonius van Padua is misschien wel een van de meest bekende en meest vereerde heiligen. Gebedjes in papier, karton of linnen of in de vorm van een medaillon worden als amulet aan de paternoster gehangen, om de hals gedragen of in de kleren genaaid.

De Heilige Antonius wordt vooral ook ingeschakeld voor het terugvinden van een verloren voorwerp. In heel wat Vlaamse gezinnen maakt een beeld of prent van de Heilige

Antonius vast deel uit van het interieur. Zegt deze spreuk u iets? “Heilige Antonius, beste vrind, zorg dat ik … weer vind?” Aangezien hij de patroonheilige bij uitstek is als er iets gevonden moet worden, wenden vrouwen zich ook tot hem voor het vinden van een echtgenoot. Vanaf de 19de eeuw ontstaat het gebruik om brood te schenken aan de armen, het zogenaamde Sint-Antoniusbrood, als een voorwerp wordt teruggevonden.

Beschermheiligen (godsdienst, niet-confessionele zedenleer, geschiedenis, PAV)

Een beschermheilige wordt ook wel een patroonheilige genoemd. De reden waarom Antonius - en alle andere heiligen - beschermheilige was voor zoveel verschillende beroepen en tegen zoveel vormen van onheil, was omdat de mensen vroeger heel anders tegen ongeluk en ziektes aankeken.

De invloed van de Katholieke Kerk op de middeleeuwse westerse samenleving was alomtegenwoordig. De Kerk gaf de mensen niet enkel een spiritueel en moreel kompas maar trad ook actief op in de politiek, rechtspraak, wetenschap, kunst, en cultuur. Alles wat in de middeleeuwse maatschappij gebeurde, was wel op een of andere manier gelinkt aan het geloof.

Dus ook onheil en ziektes. Wie niet geloofde was een ketter of een heks en werd verbannen of in het slechtste geval op de brandstapel gezet.

Ongeluk had je dus niet "zomaar", het was een straf van God. Het was aan de gelovige om na te gaan waar hij of zij in de fout was gegaan, en om vergiffenis te smeken en te bidden bij de juiste heilige.

Ook was de geneeskunde in die tijd niet zo toegankelijk en vooruitstrevend als nu. Wanneer we vandaag kiespijn hebben, maken we een afspraak bij de tandarts. Heb je een ongeval met de fiets? De ambulance is onderweg. Die kennis was er allemaal nog niet in de middeleeuwen. En wat er al wél was van medische vooruitgang, bleef beperkt tot de rijken en machtigen. Dat maakte dat de gelovige zich keerde tot de "dokters van toen": de heiligen, God, Jezus en de priester.

Zoek eens op...wie is de beschermheilige:

- tegen gal-, nier- en blaasstenen: Stefanus
- van de televisie: Clara
- voor een goede kersenoogst: Guenole
- van de dierenartsen: Eligius

Laat de leerlingen nu eens hun eigen patroonheilige opzoeken op basis van hun voornaam. De meeste hedendaagse voornamen zijn terug te vinden op www.heiligen.net/voornamen_js.php Deze website kan ook gebruikt worden om de leerlingen te helpen bij de vorige oefening.

Over kloosterordes en kloosterregels (geschiedenis, PAV, godsdienst)

(Meer info over de organisatie van een abdij (kanunniken en abten) vind je in het infoblaadje van Allegorie van de Goede Dood)

Antonius van Padua was een franciscaan. Je herkent deze monniken aan hun bruin habijt met het witte koord, en vroeger de tonsuur. Meer uitleg over het habijt en de tonsuur vind je in de virtuele tour.

Deze kloosterorde werd in 1210 gesticht door Franciscus van Assisi. Franciscus vond dat de kloosterordes van zijn tijd te veel nadruk legden op macht en geld. Zelf gaf hij al zijn bezittingen weg om arm te leven, in het spoor van Jezus. Naast soberheid waren onderling broederschap, respect voor de natuur en in dialoog gaan met je medemens enkele stelregels van Franciscus. Zo valt zijn feestdag op Werelddierendag, als patroonheilige van de dieren. En hij ging op vraag van de paus mee met de Vijfde Kruistocht in 1219, maar dan ongewapend, om met de sultan in Egypte een vreedzaam gesprek aan te gaan.

De kloosterorde in Abdij van Park is een norbertijnenorde. Ze worden ook wel eens premonstratenzers genoemd, aangezien hun eerste klooster in Prémontré (Frankrijk) lag. De orde werd in 1121 gesticht door Norbertus van Xanten (ook wel Norbertus van Gennep genoemd) en zij volgen de orderegel van Augustinus. Naast het leven in de abdij dat voornamelijk bestaat uit bidden, vinden de norbertijnen het belangrijk om buiten de muren van hun abdij te treden om parochies op te richten en zo gelovigen te helpen. Ook zijn ze op andere fronten actief. Zo is de abdij van Averbode, ook een norbertijnenabdij, ook wel bekend om haar uitgeverij. Misschien hebben de leerlingen toevallig wel een leerboek van Averbode thuis liggen.

Liturgische speelset

België, 1875-1925 – hout, papier, metaal en stof, 74 x 76 x 65 cm (h x b x d) – Heverlee, PARCUM, herkomst: private schenking, CRKC.0110.0024

Deze houten speelset was een toegankelijke manier om kinderen vertrouwd te maken met het verloop van de mis, de christelijke liturgie en de verschillende sacramenten.

De Zeven Sacramenten (godsdienst, niet-confessionele zedenleer)

In het katholicisme nemen de Zeven Sacramenten een belangrijke plaats in. Het zijn 'markeermomenten' in het leven van de gelovige, bedoeld om de persoonlijke band tussen God en de gelovige te versterken. Tijdens de virtuele tour worden ze kort opgesomd.

Doopsel	Gebeurt na de geboorte van het kind, wanneer het nog een baby is. Het kindje krijgt een beetje doopwater over het voorhoofd gegoten. Zo maakt de pasgeborene deel uit van de geloofsgemeenschap. Dit sacrament gaat terug op een verhaal uit het Nieuwe Testament, toen Jezus werd gedoopt door Johannes de Doper. Dit sacrament wordt ook centraal afgebeeld op de virtuele tour.
Vormsel	Wordt ook wel samen met de plechtige communie gevierd en vindt plaats wanneer het kind ongeveer 12 jaar is. Met het vormsel ontvangt de gedoopte gelovige de kracht van de Heilige Geest om zo zijn/haar geloof "sterker" te kunnen beleven en voelen. Meer info over andere overgangsrituelen vind je in ons kaartspel 'Rarara wat ben ik'.
Eucharistie	De eucharistie is een belangrijk moment in de katholieke misviering.

	Hier ontvangt de gelovige de hostie (gewijd stukje ongedesemd brood). Dat gaat terug op het verhaal van het Laatste Avondmaal in het Nieuwe Testament. Toen brak Jezus stukjes brood en gaf deze aan zijn apostelen. Hij zei toen 'Neem en eet hiervan, want dit is Mijn Lichaam'. Na de consecratie (het uitspreken van deze woorden van Jezus door de priester) door de hostie mag de gelovige deze opeten, waardoor hij op spirituele wijze deel uitmaakt van Jezus Christus.
Priesterwijding	Met dit sacrament wijdt een man zijn leven tot Christus en God, en wordt hij priester. De priester verzorgt de erediensten en dient de sacramenten toe bij de gelovige. In het katholicisme moet een priester een celibataire man zijn. Liefdesrelaties zouden hem namelijk kunnen afleiden van zijn relatie met en plicht tot God.
Huwelijk	Ook wel kerkelijk huwelijk genoemd. Verbinding van een man en vrouw in het bijzijn van de geloofsgemeenschap. Met de 'wederzijdse toestemming' belooft het paar om er voor elkaar te zijn in goede en minder goede momenten.
Biecht	Ook wel sacrament van de verzoening genoemd. Een katholieke gelovige zou minstens één keer per jaar, tussen palmzondag en pinksteren, te biecht moeten gaan. De gelovige biecht dan zijn of haar zonden op aan de priester. Dit gebeurt in een soort hokje, de biechtstoel, waar de gelovige en de priester elkaar niet kunnen zien maar wel horen. Dat is om ervoor te zorgen dat de gelovige anoniem blijft. De priester heeft ook een biechtgeheim, dat wil zeggen dat hij niet mag rondvertellen wat de gelovige heeft opgebiecht. Hij kan de gelovige wel motiveren om in het reine te komen en het juiste te doen. Soms krijgt de gelovige als taak om gebeden op te zeggen of om zijn excuses aan iemand aan te bieden. Zo wordt de gelovige door de priester vergeven van zijn/haar zonden op voorwaarde dat deze ook effectief spijt heeft van zijn/haar zonden.
Heilig Oliesel	Wordt ook wel ziekenzalving genoemd en vindt plaats tegen het levenseinde. De priester brengt het Heilig oliesel aan op het voorhoofd en de handen van de gelovige en zegt een gebed op.

Met deze speelset, die wat doet denken aan een poppenkast, leerden de kinderen al vanaf jonge leeftijd alle details over de Zeven Sacramenten. Dat was belangrijk, zeker wanneer ze misdienaar wilden worden. Dat is een jonge gelovige (meestal onder de 16 jaar) die de priester bijstaat tijdens de misvieringen. Enkele taken zijn het klaarzetten van het altaar, brood en wijn aangeven voor de consecratie, het wierookvat vasthouden, de kaarsen aansteken,...

Ook Leo, vrijwilliger bij het archief van Abdij van Park, speelde als kind met de liturgische speelset. Zijn verhaal kan je bekijken in de virtuele tour.

Zelf aan de slag! (godsdienst, creatieve en technische vakken)

Maak nu zelf een poppenkast. Een tafel met een doek over kan al voldoende zijn. Of je kan ook een kartonnen doos als frame gebruiken en deze versieren. De echte specialisten, zoals leerlingen die technische vakken volgen, kunnen zelf met behulp van de figuurzaag een poppenkast in elkaar steken.

Ook voor het maken van de poppen kunnen de leerlingen zich creatief uitleven met wat ze in huis hebben. Oude sokken, knopen en stiften kunnen al voldoende zijn. Wie wat verder wil gaan, kan met hobbylijm, kralen, en een assortiment aan knutselspullen aan de slag. Zie bijvoorbeeld www.youtube.com/watch?v=e-mfUBQE3_s&list=PLs6HhRaXfpwSGjnsf1D8oVhek-ej3ysxQ

Geef elke leerling één van de sacramenten met de basisinformatie. Laat ze verder opzoekingen doen, om zo het sacrament in enkele minuten uit te beelden met hun eigen liturgische speelset.

Dood en Verrijzenis van Christus (godsdienst, niet-confessionele zedenleer)

Twee andere belangrijke taferelen die op de speelset zijn afgebeeld zijn de Kruisafneming en de Verrijzenis van Christus. Links zien we hoe Christus na zijn marteldood door de apostelen af het kruis wordt gehaald. Zij wikkelen Zijn lichaam in linnen en plaatsen het in een graftombe met een rotsblok voor om het op een later moment te balsemen en correct te begraven. Maria huilt en wordt ondersteund door de apostel Johannes. Deze dag wordt in het christendom herdacht als Goede Vrijdag.

Rechts zien we de Verrijzenis. Christus had voor Zijn dood al aangekondigd dat hij uit de dood zou opstaan en terug naar zijn Vader zou keren. Anderhalve dag na Zijn dood is het rotsblok weggeschoven en het graf leeg. Deze dag staat in het christendom bekend als Paaszondag, of Pasen. Hij verschijnt aan zijn leerlingen om hen uit te leggen dat alles wat gebeurd was - de kruisweg en Zijn dood- moest gebeuren om Gods plan ten uitvoer te brengen.

Laatste Oordeel en de Zeven Werken van Barmhartigheid

Zuidelijke Nederlanden, 18 de eeuw – olieverf op doek, 130 x 113 cm – Heverlee, PARCUM, herkomst: Sociaal Dienstbetoon Sint Lucas Gent, CRKC.0029.0032

Het schilderij rechts toont centraal Christus van het Laatste Oordeel. In zijn almacht ziet hij toe op de zeven werken van barmhartigheid. Het schilderij geeft mooi Christus' woorden mee: "Al wat gij gedaan hebt voor een dezer geringsten van mijn broeders hebt gij voor Mij gedaan".

Het goede doen (niet-confessionele zedenleer, godsdienst, cultuurwetenschappen)

Het onderste plan van het schilderij lijkt wel een stripverhaal: kleine tekeningetjes beelden de zeven werken van barmhartigheid uit. Dit zijn zeven concrete dingen die de christelijke mens kan doen om hulp te bieden aan mensen in nood.
Zo kon iedere gelovige, geletterd of niet, begrijpen wat het schilderij wil zeggen.

Ook andere religies bieden de gelovigen een leidraad om goede daden te doen. Zo kent de islam de vijf zuilen waar elke gelovige zich aan moet houden. Eén van die zuilen is het geven van 'Zakaat': aalmoezen aan mensen die het minder breed hebben.

Ook gastvrij zijn, vrijgevig zijn, en een goede gast of buur zijn, is belangrijk in de islam, het jodendom en het christendom. Hier wordt het voorbeeld van Abraham gevolgd, die zich in het Oude Testament en de Tenach als de ultieme gastheer bewijst tegenover (een vermomde) God. In de Koran heet Abraham Ibrahim, maar het verhaal is zo goed als hetzelfde.

> Eens verscheen Jahweh aan Abraham bij de eik van Mamre, toen Abraham op het heetst van de dag bij de ingang van zijn tent zat. Hij sloeg zijn ogen op en zag plotseling drie mannen voor zich staan. Meteen liep hij van de ingang van zijn tent naar hen toe; hij boog diep

en zei: 'Wees zo welwillend, heer, uw dienaar niet voorbij te gaan. Ik zal water laten halen; was uw voeten en

rust hier onder de boom. Nu u bij uw dienaar bent zal ik brood voor u halen om u te sterken voor uw verdere reis.'
Zij zeiden: 'Heel graag.'
Abraham ging haastig de tent in naar Sara en zei: 'Neem gauw drie scheppen fijn meel, kneed het en bak er koeken van.' Daarna liep Abraham naar de kudde, zocht een lekker mals kalf uit en gaf het aan zijn knecht om het snel klaar te maken. Toen bracht hij hen wrongel en melk, en het kalf dat hij had laten bereiden, en zette hun dat alles voor; terwijl zij aten bleef hij bij hen staan, onder de boom.
Toen vroegen ze hem: 'Waar is Sara, uw vrouw?' Hij antwoordde: 'Daar, in de tent.' Toen zei Hij: 'Over een jaar kom Ik weer bij u terug; dan zal Sara, uw vrouw, een zoon hebben.'

Naar: Genesis – hoofdstuk 18

En ook in verschillende hindoeïstische tradities wordt een gast als een God beschouwd en krijg je een erg welkom onthaal: de beste plaatsen worden voor gasten gereserveerd en ze worden volop bediend met eten en drinken.

Eigenlijk kan je zeggen dat die zeven werken van barmhartigheid niet zo uitzonderlijk zijn, en dat elk meevoelend mens zich best hieraan houdt. De zeven werken komen niet enkel in verschillende religies terug, maar ook internationaal in de Universele Verklaring van de rechten van de mens.

Engels: https://infogram.com/udhr-articles-1hor6rk5nqmw4ek
Nederlands: https://www.amnesty-international.be/subthema/universele-verklaring-van-de-rechten-van-de-mens-eenvoudige-versie/841

Met welke mensenrechten kan je een link leggen naar de zeven werken van barmhartigheid?

- Artikel 10 en 11 - de gevangenen bezoeken
- Artikel 14: de vreemdelingen herbergen
- Artikel 18: de doden begraven
- Artikel 25: de dorstigen laven, de hongerigen spijzen, de zieken verzorgen, de vreemdelingen herbergen, de naakten kleden
- Artikel 29: overkoepelend

Taaloefening: de zeven werken vandaag de dag (Nederlands, PAV)

Het taalgebruik van deze zeven werken van barmhartigheid is soms nogal ouderwets. Ook het

woord 'barmhartigheid'. Dat staat voor medeleven, het helpen van je medemens. Kan jij een hedendaagse versie van de zeven werken uitschrijven?

De dorstigen laven	
De hongerigen spijzen	
De gevangenen bezoeken	
De naakten kleden	
De doden begraven	
De vreemdelingen herbergen	
De zieken verzorgen	